

Samenvatting

Dit essay is ontwikkeld met het oog op de afgesproken evaluatie van passend onderwijs, op de politieke agenda van 2020. Het is de bedoeling de huidige staat van het passend onderwijs te analyseren en op basis daarvan adviezen te geven voor een meer ontwikkelingsgerichte aanpak. Uit de analyse zal blijken dat een fundamentele bezinning van ons onderwijs noodzakelijk is.

Het gaat over de vraag hoe alle kinderen en leerlingen, ook die met beperkingen, het beste onderwijs kunnen krijgen. Fundamentele aanpassingen in het perspectief van kansrijk en eerlijk onderwijs blijken nodig, zowel op het niveau van het nationaal beleid als op het niveau van de school en de diverse groepen. Ieder heeft recht op zijn existentie en niemand in het onderwijs mag worden uitgesloten. De opbouw van een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus blijkt uiteindelijk noodzakelijk om ieder kind de kansen te geven zich optimaal te ontwikkelen. Dit is een dikwijls controversiële kwestie met grote belangen voor beleidsmakers, bestuurders, ondersteuners en onderzoekers, leidinggevendenden, leraren en ouders. Een grondige omvorming van ons onderwijsstelsel blijkt nodig om fundamenteel ander onderwijs mogelijk te maken.

Dit essay is uit vier delen opgebouwd.

Deel 1. Het grootschalige karakter van passend onderwijs

In dit eerste deel analyseer ik de problematiek van passend onderwijs als een grootschalige-landelijke innovatie. Als zodanig kent passend onderwijs zijn specifieke problemen, die vanuit vijf functionele gebieden kort belicht zullen worden. De met deze gebieden samenhangende concepten zijn het beleidsconcept, het onderwijs-pedagogisch concept, het schoolorganisatieconcept, het concept van inclusiviteit in het kader van ondersteuning en begeleiding en tot slot het onderzoeksconcept.

Deel 2. De kern van het probleem: zoeken naar een nieuw onderwijs-pedagogisch concept

In dit tweede deel zal ik zoeken naar een nieuw onderwijs-pedagogisch concept, niet gebaseerd op gelijkheid, maar op verschillen. In het huidige collectieve onderwijsbouwwerk zijn bepaalde groepen van leerlingen zeer kwetsbaar, want kinderen zijn niet gelijk, leven niet gelijk en leren niet gelijk. In principe staat de huidige schoolorganisatie op gespannen voet met de principes van passend onderwijs. Door meer erkenning van de verscheidenheid van de leerlingen en door de opbouw van meer verticale leerprogramma's is het mogelijk voor ontwikkelingsgericht passend onderwijs een steviger fundament te ontwikkelen. Dit vraagt om een verandering van de professionele identiteit van elke leraar en om een ander onderzoeksparadigma.

Deel 3. Een onderwijs-pedagogische transitie met als resultaat een duurzaam ontwikkelingsgericht onderwijssysteem

In dit derde deel zal ik de functionele gebieden van het eerste deel inhoudelijk anders belichten met als conclusie dat het onderwijs een verandering van ongekende proporties nodig heeft. Vanuit de ontwikkelingsgedachte heeft ieder kind of elke leerling recht op kansrijk en eerlijk onderwijs. Een fundamenteel inhoudelijke en onderwijs-pedagogische transitie is daarbij een vereiste.

Deel 4. De toekomst van ons onderwijs in beeld gebracht

Deze studie zal ik afsluiten met het in beeld brengen van de gewenste omvorming van ons onderwijs, en wel aan de hand van drie schema's:

- *Hoe het is/was! Het systeem van leerstofaarklassen*
- *Hoe het wordt! Ontwikkelingsgericht passend onderwijs*
- *Naar certificaten voor het voortgezet onderwijs op niveau per vakgebied (doorgaande individuele leerlijnen) met een schets van beroepsgericht onderwijs*

De drie schema's zullen uitvoerig worden toegelicht.

In bijlage 1 *Mijn Manifest* kom ik terug op mijn boodschap voor iedereen.

De basis van dit essay wordt gevormd door mijn twee recente publicaties:

- ☞ *Utopia: naar ander onderwijs. Document voor de toekomst.* Oud-Turnhout/'s-Hertogenbosch: Gompel&Svacina, 2018.
- ☞ Het manifest *Naar onderwijs in blauw. Aan de vanzelfsprekendheden voorbij.* Oud-Turnhout/'s-Hertogenbosch: Gompel&Svacina, 2019.

Ik dank René van der Drift voor de eindredactie.